

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΓΙΩΝ ΑΓΓΕΛΩΝ

Καθώς επιτελούμε την σύναξη των Αρχιστρατήγων και των λοιπών Ασωμάτων Δυνάμεων, είναι ευκαιρία να αναφερθούμε στην διδασκαλία της Εκκλησίας μας για τους Αγίους Αγγέλους. Στόχος του παρόντος άρθρου είναι να απαντήσει μέσα από τα κείμενα της Εκκλησίας και των Πατέρων της σε ερωτήματα που συχνά θέτουν οι χριστιανοί για τους Αγγέλους. Πηγές του κειμένου είναι η Παλαιά και η Καινή Διαθήκη, καθώς και οι μελέτες τριών μεγάλων Αγίων και Θεολόγων που συνέγραψαν έργα για τους Αγγέλους, του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου, του Αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού και του Αγίου Νεκταρίου Πενταπόλεως.

Η πρώτη αναφορά γίνεται στην Παλαιά Διαθήκη και στο βιβλίο της Γενέσεως εκεί όπου Άγγελος Κυρίου φανερώθηκε στην Άγαρ¹. Στο Δευτερονόμιο ο Μωυσής μιλάει για τους αγγέλους «όταν ο Κύριος ξεχώριζε τα έθνη διασπείροντας τα παιδιά του Αδάμ, καθόρισε όρια για τα έθνη που αντιστοιχούσαν σε αριθμό με τους αγγέλους του Θεού»². Στο βιβλίο του Ιώβ αναφέρονται ότι Άγγελοι και μαζί τους και ο διάβολος παρουσιάστηκαν ενώπιον Κυρίου³. Επίσης ότι Άγγελοι δοξολογούσαν με μεγάλη φωνή τον Κύριο όταν έγιναν τα άστρα⁴. Πολλές αναφορές υπάρχουν και στα βιβλία των Βασιλειών και των Αριθμών.

Στην Καινή Διαθήκη ο Απόστολος Παύλος θέλοντας να δείξει στους Κολασσαείς ότι εκτός του ορατού κόσμου υπάρχει και αόρατος κόσμος, γράφει ότι «πριν τον αισθητό κόσμο έγιναν από τον ίδιο τον Χριστό, Θρόνοι, Αρχαί, Εξουσίαι»⁵. Γι' αυτό και στην προς Εφεσίους επιστολή όταν τους προτρέπει να ενδυθούν την πανοπλία του Θεού για να αντισταθούν στον διάβολο τους λέει ότι η πάλη αυτή δεν είναι ενάντια σε σάρκα και αίμα, αλλά σε πνευματικά όντα που βρίσκονται στα επουράνια⁶. Με τον τρόπο αυτό διδάσκει ο μεγάλος Απόστολος στην ύπαρξη των επουρανίων δυνάμεων. Άλλωστε, αυτό αναφέρεται αργότερα και στο Σύμβολο της Πίστεως όπου ομολογούμε πίστη στον Θεό Πατέρα, ο οποίος είναι Δημιουργός «ορατών τε πάντων και αοράτων».

Η διδασκαλία του Αγίου Γρηγορίου του Θεολόγου μας δίνει πολλά στοιχεία για την ύπαρξη και την ζωή των Αγγέλων. Στο έργο του «Εἰς τὰ Θεοφάνια, εἴτουν Γενέθλια τοῦ Σωτῆρος (Λόγος ΛΗ΄)» ο Μέγας Θεολόγος αναφέρει ότι ως προς την φύση τους είναι ασώματα, δεν έχουν δηλαδή υλικό στοιχείο όπως έχουμε οι άνθρωποι. Σε σχέση με εμάς είναι ασώματα σε σχέση με το θεό είναι ύλη. Οι πνευματικές αυτές υπάρξεις έχουν σώματα λεπτά, αέρια, και πυρώδη. Όχι όμως σώματα σαν τα δικά μας. Μάλιστα ο Άγιος λέει ότι έχουν σώματα που δεν είναι απολύτως πνεύματα. Γιατί πνεύμα είναι μόνο ο Θεός. Τι σημαίνει αυτό; Σε μερικές περιπτώσεις και μέσα στην Παλαιά και Καινή Διαθήκη οι Άγγελοι γίνονται ορατοί. Ας θυμηθούμε την συνάντηση των Μυροφόρων με τους Αγγέλους στον κενό Τάφο του Χριστού. Βλέπουν οι

¹ Γεν. 16,78.

² Δευτ 32, 8-9.

³ Ιώβ 1, 6.

⁴ Ιώβ 38, 7 & 40, 14.

⁵ Κολ.1, 15-17

⁶ Εφεσ. 6, 12-13

μαθήτριες δυο αγγέλους γεμάτους φως, να αστράπτουν. Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός λέει ότι αυτό το φως δεν είναι από την φύση τους, δεν είναι δικό τους, αλλά είναι το φως της Θεότητας. Επειδή είναι τα πιο κοντινά προς το Θεό κτίσματα παίρνουν από το φως Του, όταν ο Θεός το επιτρέπει. Αυτό το φως ο Άγιος Γρηγόριος το ονομάζει «δεύτερο φως του πρώτου απορροή»⁷. Παρόμοιο φαινόμενο συμβαίνει με τον ήλιο και την σελήνη. Η σελήνη φέγγει, όμως το φως είναι του ηλίου, όχι δικό της.

Επίσης ο Άγιος Γρηγόριος αναφέρει ότι οι Άγγελοι, έχουν ανάγκη από τροφή, όχι βέβαια υλική, αλλά ουράνια, τους συντηρεί ο λόγος του Θεού.

Συνεχίζοντας την διδασκαλία του Αγίου μας λέει ότι οι άγγελοι είναι αθάνατοι και άγαμοι, επειδή δεν έχουν φύλο. Δεν υπάρχουν ούτε αρσενικοί, ούτε θηλυκοί. Σε ότι αφορά τον αριθμό τους, είναι αναρίθμητοι. Στο ΙΔ' Λόγο του «Περί Φιλοπτωχίας» μιλάει για λεγεώνες αγγέλων. Ο ίδιος συχνά αναφέρει τα ονόματα των αρχαγγέλων Γαβριήλ και Μιχαήλ, ενώ από το βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης του Τωβίτ μαθαίνουμε και για τον Ραφαήλ⁸.

Σημαντικές πληροφορίες μας δίνει ο Άγιος για το έργο των αγγέλων που είναι δοξολογικό, δηλ. υμνολογούν ακατάπαυστα την Αγία Τριάδα, και εκτελεστικό, δηλ. να επεμβαίνουν στην ιστορία του κόσμου προστατεύοντας τους ανθρώπους από τους πειρασμούς του διαβόλου. Αυτό το βλέπουμε ακόμη και στους τρεις πειρασμούς του Χριστού στο Σαραντάριο Όρος.

Οι άγγελοι υπερέχουν από πλευράς γνώσεως κάθε άλλου κτίσματος. Όμως, και μεταξύ των αγγέλων υπάρχει διαβάθμιση της γνώσης. Όταν μιλούμε για γνώση εννοούμε την πνευματική κατάσταση της γνώσης του Θεού πάντα σε σχέση με τους ανθρώπους. Διότι το μέγα Μυστήριο της Σαρκώσεως του Χριστού, ούτε οι άγγελοι το καταλάβαιναν, ούτε το προγνώριζαν.

Επίσης, ο Άγιος Γρηγόριος ο Θεολόγος αναφέρει ότι οι άγγελοι δεν έχουν ροπή στο κακό, αλλά έχουν μια προοδευτική πορεία, ώστε να πλησιάζουν όλο και περισσότερο τον φωτισμό του Θεού. Αυτό έγινε μετά την πτώση του Εωσφόρου ως ανταμοιβή για την σταθερότητά τους.

Ο Άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός ακολουθεί περί των αγγέλων την διδασκαλία του Αγίου Γρηγορίου. Θεωρεί ότι πρώτα έκτισε ο Θεός την νοερά ουσία και έπειτα την αισθητή και στο τέλος και από τα δύο έπλασε τον άνθρωπο⁹. Σε ότι αφορά την ιεραρχία ο Δαμασκηνός ακολουθεί τον Άγιο Διονύσιο τον Αρεοπαγίτη λέγοντας πως χωρίζονται σε τρεις τριάδες: Πρώτη είναι τα εξαπτέρυγα Σεραφίμ, τα πολυόμματα Χερουβίμ και οι Θρόνοι. Στην δεύτερη είναι οι Κυριότητες, Δυνάμεις και Εξουσίες και στην τρίτη οι Αρχές, οι Αρχάγγελοι και οι Άγγελοι¹⁰.

⁷ Γρηγορίου Θεολόγου, Λόγος Μ', Είς τὸ ἅγιον βάπτισμα 36, PG 36, 5, 364BC.

⁸ Τωβίτ, 12, 15.

⁹ Ιωάννου Δαμασκηνού, Έκδοσις Ακριβής της Ορθοδόξου Πίστεως, κεφ. 17.

¹⁰ Διονυσίου Αρεοπαγίτου, Περί Εκκλησιαστικής και Ουράνιας Ιεραρχίας, τόμος Α', Εκδ. Πολιτεία. Αθήνα 2005

Τέλος, η πληροφορία που δίνει ο Δαμασκηνός είναι ότι οι άγγελοι δεν είναι πανταχού παρόντες. Αυτή η ιδιότητα είναι μόνο του Θεού.

Το 787 η Ζ' Οικουμενική Σύνοδος όρισε την διδασκαλία περί της τιμής των αγίων αγγέλων και όλων των επουρανίων δυνάμεων, σύμφωνα με την Αγία Γραφή και την Πατερική Γραμματολογία. Επιπλέον αποφάσισε να ζωγραφίζονται οι άγγελοι μόνο με ανδρική μορφή. Κύριος λόγος της απόφασης αυτής είναι να μην ταυτισθούν με τον παγανισμό και την μυθολογία.

Τελευταίος ιστορικά από τους αγίους Πατέρες της Εκκλησίας μας που συνέγραψαν σχετικά με τους αγίους αγγέλους είναι ο Άγιος Νεκτάριος, ο οποίος στο έργο του «Ιερά Κατήχηση της Ανατολικής Ορθοδόξου Εκκλησίας» αφιερώνει το 4^ο κεφάλαιο στους αγίους αγγέλους. Εκεί διατυπώνει εκ νέου όλη την διδασκαλία της Εκκλησίας για τους αγγέλους όπως αυτή καταγράφηκε στις αποφάσεις της Ζ' Οικουμενικής Συνόδου, αλλά και σε όλους τους αγίους Πατέρες που έζησαν πριν απ' αυτόν, και επιπλέον εξηγεί την λέξη «άγγελος» με τη διαφορετική σημασία σε χωρία της Αγίας Γραφής, αλλού ως απεσταλμένου, αλλού ως προφήτη, ως ιερέα, ως ανέμου, ως νεφέλης, ως σκόλοπα στην σάρκα κλπ.

Επίσης, αναλύει την σημασία της λέξεως Σεραφίμ που την συναντάμε μόνο μια φορά στην Αγία Γραφή στον Ησαΐα¹¹ και σημαίνει κάτι που καίει, λάμπει.

Κλείνοντας αυτό το άρθρο αναφέρουμε πως η Ζ' Οικουμενική Σύνοδος αναγνώρισε τους αγγέλους σαν πνευματικά όντα. Καθόρισε να εικονίζονται και να τιμώνται επειδή υπερέχουν από τον άνθρωπο. Ο μόνος άνθρωπος που είναι πάνω από τους αγίους αγγέλους είναι η Παναγία. Γι' αυτό και την ονομάζουμε «*τιμιωτέρα των Χερουβίμ και ενδοξοτέρα των Σεραφίμ*». Αυτής της Κυρίας μας δια των Αγγέλων ας έχουμε την χάρη και την ευλογία.

† Αρχιμ. Ειρηναίος Λαφτσής

¹¹ Ησ. 2, 6.